

Hemşirelik Öğrencilerinin Beyin Göçüne Yönelik Tutumları, Akademik Güdülenme ve Akademik Öz-Yeterliklerinin Belirlenmesi

Determination of Nursing Students' Attitudes Towards Brain Drain, Academic Motivation and Academic Self-Efficacy

Mehmet Can YİĞİT¹, Neslihan ÖZTÜRK², Sameemee MAYUSOH³, Meryem YÜCEL⁴, Elif KARAHAN⁵

ÖZ

Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinin beyin göçüne yönelik tutumları ile akademik güdülenme ve akademik öz-yeterliklerinin belirlenmesi amacı ile tanımlayıcı ve ilişki arayıcı olarak yürütülmüştür. Araştırmanın örneklemini 278 hemşirelik öğrencisi oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında öğrenci bilgi formu, Hemşirelik Öğrencilerinde Beyin Göçüne Yönelik Tutum Ölçeği, Akademik Özyeterlik Ölçeği ve Akademik Güdülenme Ölçeği kullanılmıştır. İstatistiksel analizlerde tanımlayıcı testler, korelasyon analizi kullanılmıştır. Araştırmanın yürütülebilmesi için etik izin, kurum izni ve katılımcı onam formu alınmıştır. Öğrencilerin %74.8'i kadın, %70.5'inin yaşı $21 \leq$ ve %75.9'u çekirdek ailede yaşamaktadır. Beyin Göçüne Yönelik Tutum Ölçeğinin puan ortalaması 56.98 ± 12.47 , Akademik Özyeterlik Ölçeğinin puan ortalaması 19.89 ± 3.29 , Akademik Güdülenme Ölçeğinin puan ortalaması 64.22 ± 15.87 bulunmuştur. Bu çalışmada hemşirelik öğrencilerinin beyin göçüne yönelik tutumları ile akademik özyeterlikleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Beyin göçüne yönelik tutum ile akademik güdülenme arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Beyin göçü, Hemşirelik öğrencisi, Özyeterlik, Güdülenme

ABSTRACT

This study was conducted as a descriptive and correlational study with the aim of determining nursing students' attitudes towards brain drain, academic motivation and academic self-efficacy. The sample of the research consisted of 278 nursing students. Student information form, Attitude Scale towards Brain Drain in Nursing Students, Academic Self-Efficacy Scale and Academic Motivation Scale were used to collect data. Ethical permission, institutional permission and participant consent form were obtained to conduct the research. 74.8% of the students are women, 70.5% are aged ≤ 21 and 75.9% live in a nuclear family. The mean score of the Attitude Scale towards Brain Drain was found to be 56.98 ± 12.47 , the mean score of the Academic Self-Efficacy Scale was 19.89 ± 3.29 , and the mean score of the Academic Motivation Scale was 64.22 ± 15.87 . In this study, it was determined that there was a positive significant relationship between nursing students' attitudes towards brain drain and their academic self-efficacy. It was determined that there was no significant relationship between attitude towards brain drain and academic motivation.

Keywords: Brain drain, Nursing student, Self-efficacy, Motivation

On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Öğrencileri Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur. 11-12 Mayıs 2023

¹ Mehmet Can YİĞİT, Hemşire, Korgan İbni Sina Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, mehmetcan.8.yigit@gmail.com, ORCID No: 0000-0003-2831-5808

² Neslihan ÖZTÜRK, Hemşire, neslihanozturk207@gmail.com, ORCID No: 0000-0002-8550-3779

³ Sameemee MAYUSOH, Öğrenci, Bartın Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Fakültesi/Hemşirelik Bölümü, samimimayusoh1999@gmail.com, ORCID No: 0009-0005-3027-2298

⁴ Arş. Gör. Meryem YÜCEL, Cerrahi Hastalıklar Hemşireliği, Bartın Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Fakültesi/Hemşirelik Bölümü, meryemuzun14@gmail.com, ORCID No: 0000-0001-5717-6726

⁵ Doç. Dr. Elif KARAHAN, Cerrahi Hastalıklar Hemşireliği, Bartın Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Fakültesi/Hemşirelik Bölümü, ekarahan@bartin.edu.tr, ORCID No: 0000-0002-6371-871X

İletişim/Corresponding Author:

Meryem YÜCEL

E-posta/E-mail:

meryemuzun14@gmail.com

Geliş Tarihi/Received : 02.01.2024

Kabul Tarihi/Accepted: 05.02.2024

Yayın Tarihi/Published: 30.04.2024

GİRİŞ

Göç, kişilerin veya bir topluluğun herhangi bir sebepten dolayı buldukları coğrafi yerleşim alanını değiştirmesidir (1). Göçün nedenleri ise itici ve çekici faktörler olarak ele alınmaktadır. Yoksulluk, işsizlik ve olumsuz ekonomik koşullar, var oldukları ülkeler için başlıca “itici” faktörler olup endüstrileşme ve kaliteli yaşam standartları sunabilme gelir düzeyi yüksek ülkeler için “çekici” faktörler arasında yer almaktadır (2). Günümüzde ise işsizlik ve olumsuz ekonomik koşulların yanında güvenlik kaygısı ve eğitim olanakları gibi ekonomik, sosyal ve siyasal etmenler göze çarpmaktadır (3). Göçün diğer nedenleri; daha iyi iş imkanına sahip olma, sağlık bakım hizmetlerine ulaşabilme, doğal afetler veya ailevi nedenler olarak sıralanabilmektedir. Bunun yanında toplumsal şartlardaki dengesizlik ve eşitsizlikler de göç nedenleri arasındadır. Bu duruma işsizlik oranlarındaki ülkesel farklılıklar ve ücret düzeylerindeki farklılıklar örnek olarak verilebilmektedir (4).

Göçler nitelik, kapsam ve içerik bakımından incelendiğinde dış ve iç göçler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Mevsimlik göç, zorunlu-gönüllü göç ve emek göçü iç göçleri oluştururken işçi göçü ve beyin göçü dış göçleri oluşturmaktadır (5). TÜİK’in açıkladığı son verilere göre yurtdışına göç eden kişi sayısı 2020 yılında bir önceki yıla göre %27.3 artarak 420 bin 463’e yükselmiştir. Türkiye’den göç eden nüfusun yaş grupları incelendiğinde en fazla göç edenlerin %12.7 ile 20-24 yaş grubu ve %15.2 ile 25-29 yaş grubu olduğu belirlenmiştir (6). Bu yaş grubundaki insanların eğitim ve iş alanlarına yönelik nüfus hareketleri yaptıkları göz önünde bulundurulduğunda beyin göçünün ülkemiz için yadsınamaz bir öneme sahip olduğu düşünülmektedir.

Nitelikli ve donanımlı kişilerin daha kaliteli yaşam standartlarına, başarılı bir kariyere, yüksek maaşa ve ekonomik refaha ulaşma imkânı gibi unsurlar nedeniyle iyi fırsatlar sunan ülkelere gitmelerine beyin göçü denmektedir (7). Beyin göçü, eğitilmiş ve alanında uzmanlaşmış kişilerin istenilen ücret düzeyine sahip olamadığı az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelere, gelişmiş ülkelere doğru göç hareketleri gerçekleştirmeleriyle sonuçlanmaktadır (5). Son zamanlarda yurtdışına göç hareketliliğinin en yaygın sebebi de beyin göçüdür. Gelişmiş ülkelere giden alanında uzman araştırmacılar, sonrasında kendi ülkelerine dönmeyerek kazandıkları bilgi ve deneyimleri ülkelere ulaştırmamakta, dolayısıyla beyin göçü veren ülkeler büyük ölçüde insan sermayesi kaybı yaşamaktadır (8). Beyin göçünün oluşması durumunda nitelikli beyin gücünün kaybı gerçekleşmektedir (9).

Son zamanlarda beyin gücü kaybının en çok yaşandığı meslek grubu sağlık personelleridir (10, 11). Hemşirelik öğrencileri üzerinde yapılan çalışmalarda hemşirelik öğrencilerinin, göç alan ülkelerin sağlık çalışanlarına yönelik daha iyi bir kariyer sunan ve onları maddi sıkıntılarından kurtaran ülkelere gitmek istediği gözlemlenmiştir (7). Göç veren ülkelere gerçekleşen donanımlı insan gücü kaybı; sağlıkçıların iş yükünü artırmakta, kaliteli sağlık bakım hizmetine ulaşmanın önüne geçmekte ve alanında uzman araştırmacı kişilerin kaybına yol açmaktadır (12, 13). Bu bağlamda sağlıkta kalite ve verimliliğin artırılmasında geleceğin sağlıkçıları oluşturacak olan hemşirelik öğrencilerinin beyin göçüne yönelik tutumları önemli rol oynamaktadır. Klinikte gerçekleştirilen çalışmalarda hemşirelerin büyük kısmının yetersiz iş doyumuna sahip olduğu ve mesleklerini değiştirmek istedikleri dikkat çekmektedir (1). Mollahaliloğlu ve arkadaşları tarafından yapılan tıp öğrencilerinin beyin göçüne karşı tutumlarının değerlendirildiği çalışmada ise katılımcıların %70’inin olumsuz çalışma koşulları nedeniyle göç ettiği belirlenmiştir (14). Bu çalışmadan hareketle bir olguya karşı sahip olunan tutum düzeyinin davranışa dönüşmesinin olağan bir durum olduğu düşünülmektedir (12). Kişinin davranışlarına yön veren birçok etken olsa da bunların arasından davranışların şeklini ve devamlılığını belirleyen en önemli güç kaynağı güdülenmedir (13, 15).

Güdülenme, kişinin önceliklerini belirlemesi, belirli istekleri doğrultusunda harekete geçmesi ve istenen davranışı meydana getirme süreci olarak ifade edilmektedir (16). Akademik güdülenme ise öğrencilerin yeni şeyler öğrenme konusunda çaba içinde ve istekli olmalarını, dolayısıyla amaçlarına ulaşabilmelerini sağlamaktadır (15, 17). Akademik güdülenme düzeyi yüksek öğrencilerin öğrenme isteklerinin arttığı ve mesleki uygulamalarda sorun yaşamadıkları görülmektedir (18). Bu nedenle güdülenme, öğrencilerin akademik hayatlarında önemli yer kaplamaktadır.

Akademik başarısı yüksek olan öğrenciler hedeflerini ve standartlarını gerçekleştirmekte dolayısıyla öğrencilerin akademik özyeterlik düzeyleri yüksek olmaktadır (19). Bandura'ya göre davranış değişikliği oluşturabilmek için özyeterlik algısı önemli bir faktördür (20). Diğer bir deyişle özyeterlik, kişinin karşılaşılabileceği sorunlar karşısında kendisine duyduğu inanç ve sorunun üstesinden gelebilmesi için kendisi hakkındaki yargısıdır (21). Akademik anlamda kendine inancı olan öğrenciler akademik özyeterliğe sahiptir (22). Öğrencilerin etkin öğrenme gerçekleştirebilmeleri için akademik güdülenme düzeyleri belirlenirken özyeterlik algılarının tespiti anahtar rol niteliğindedir.

Türkiye'de sağlık alanında yapılan beyin göçü araştırmalarına rastlanmıştır ancak bu çalışmalar içinde akademik özyeterlik ve güdülenme ele alınmamıştır. Kanıta dayalı ve deneyimli insanlara ihtiyacı olan ülkemizin bu alanda ileriye dönük insan kaynağı planlaması yapması amacıyla bu tür araştırmalara gereksinim duyulmaktadır (1). Bu çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin beyin göçüne yönelik tutumları ile akademik güdülenme ve özyeterlik düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma Soruları

1. Hemşirelik öğrencilerinin beyin göçüne yönelik tutum düzeyi nedir?
2. Hemşirelik öğrencilerinin akademik özyeterlik düzeyi nedir?
3. Hemşirelik öğrencilerinin akademik güdülenme düzeyi nedir?
4. Hemşirelik öğrencilerinde beyin göçüne yönelik tutum, akademik özyeterlik ve akademik güdülenme puanları arasında ilişki var mıdır?

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Bu çalışma, tanımlayıcı ve ilişki arayıcı olarak planlanmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni bir devlet üniversitesinde öğrenim gören 389 hemşirelik bölümü öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleminde evrenin tamamına ulaşmak hedeflenmiş olup örnekleme 278 öğrenci oluşturmuştur. Evrenin %71'ine ulaşılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Öğrenci Bilgi Formu: Bu form araştırmacılar tarafından ilgili literatür taranarak hazırlanmıştır (1,12). Öğrencinin sosyo-demografik ve akademik bilgilerinin yer aldığı; yaş, cinsiyet, medeni durum, çocuğunun olup olmadığı varsa sayısı, en uzun yaşanan yer, çalışma durumu, gelir durumu, aile tipi, kardeş sayısı, anne ve babanın eğitim durumu, sınıf, okuduğu programı sevme durumu, yurt dışında akraba/tanıdık olma durumu, konuşulan yabancı dil varlığı, bilinen yabancı dilin ne olduğu, bilinen yabancı dil seviyesi, öğrenci değişim programlarına katılmayı isteme durumu, genel not ortalaması ve kariyer hedeflerini içeren 20 sorudan oluşmaktadır.

Hemşirelik Öğrencilerinde Beyin Göçüne Yönelik Tutum Ölçeği (HÖBGYTÖ): Ölçek Öncü ve arkadaşları tarafından 2018 yılında geliştirilmiştir (10). Ölçek 14'ü olumlu 2'si olumsuz olmak üzere toplamda 16 maddeden oluşmaktadır. Ölçek maddeleri "kesinlikle katılmıyorum", "katılmıyorum", "kararsızım", "katılıyorum" ve "tamamen katılıyorum" şeklinde 5'li likert tipte, tek boyutlu iki bileşenli yapıdadır. Ölçek sonucunda katılımcıların alabilecekleri en düşük puan 16, en yüksek puan ise 80'dir. Alınan puanın yüksek olması katılımcıların beyin göçüne eğilimli olduklarını göstermektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa değeri 0.91 alt boyutlarının 0.88 ve 0.86'dır. Çalışmamızda ölçeğin Cronbach alfa değeri 0.941, alt boyutlarından İtici Faktörlerin Cronbach alfa değeri 0.922, Çekici Faktörlerin ise 0.912 olarak bulunmuştur.

Akademik Özyeterlik Ölçeği (AÖÖ): Ölçek Schwarzer ve Jerusalem tarafından 1981 yılında geliştirilmiş olup Türkçe uyarlamasını Yılmaz, Gürçay ve Ekici tarafından 2007 yılında yapılmıştır (23, 24). Ölçek 7 maddeden oluşur ve akademik özyeterlik için anlamlı bir yapıdadır. Ölçek 4'lü likert tipi (1=bana tamamen uyuyor, 2=bana uyuyor, 3= bana çok az uyuyor, 4=bana hiç uymuyor) şeklinde yanıtlanmaktadır. Ölçek Puanı 7- 28 arasındadır. Puan yükseldikçe katılımcıların özyeterlik seviyesi artmaktadır. Yılmaz, Gürçay ve Ekici ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısını 0.79; Schwarzer ve Jerusalem ise ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısını 0.87 olarak hesaplamışlardır. Çalışmamızda Cronbach alfa değeri 0.706 olarak hesaplanmıştır.

Akademik Güdülenme Ölçeği (AGÖ); Akademik Güdülenme Ölçeği Bozanoğlu tarafından geliştirilmiştir (25). Ölçek 20 maddeden oluşup, ölçek maddeleri 1= Kesinlikle uygun değil, 2=Uygun değil, 3=Kararsızım, 4=Uygun, 5=Kesinlikle uygun şeklinde 5'li likert tiptedir. Ölçek maddelerinin 19'u olumlu 1'i olumsuz puanlanmaktadır. Katılımcıların ölçekten alabilecekleri puanlar 20-100 arasındadır. Alınan puan yükseldikçe katılımcıların akademik güdülenme düzeyleri artmaktadır. Ölçeğin içerisinde "Keşif", "Bilgiyi Kullanma" ve "Kendini Aşma" olarak adlandırılan 3 alt ölçek bulunmaktadır. Ölçeğin güvenilirliğini saptamak için yapılan çalışmalarda korelasyonun 0.87 olduğu belirlenmiştir. Hesaplanan Cronbach alfa katsayısı farklı gruplarda 0.77-0.86; aynı gruplarda farklı zamanlarda 0.77-0.85 arası değiştiği görülmüştür. Çalışmamızda Cronbach alfa katsayısı 0.952 olarak bulunmuştur. Kendini Aşma alt boyutunun Cronbach alfa katsayısı 0.895, Bilgiyi Kullanma alt boyutunun 0.934, Keşif alt boyutunun ise 0.806 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri Şubat-Nisan 2023 tarihleri arasında, "Kişisel Bilgi Formu", "Hemşirelik Öğrencilerinde Beyin Göçüne Yönelik Tutum Ölçeği", "Akademik Özyeterlik Ölçeği" ve "Akademik Güdülenme Ölçeği" kullanılarak toplanmıştır. Ülkemizde yaşanan deprem nedeniyle Yükseköğretim Kurulu'nun (YÖK'ün) üniversitelerde uzaktan eğitim uygulanması kararından sonra yüz yüze toplanması planlanan veriler online toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri SPSS 22.0 istatistik programıyla değerlendirilmiştir. Tanımlayıcı özelliklerinin belirlenmesinde yüzde ve frekans analizi, ölçeklerin değerlendirilmesinde standart sapma ve ortalama, ölçeğin normallik analizinde ise çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiş, verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Verilerin analizinde bağımsız t-testi, varyans analizi (tek yönlü ANOVA), bonferroni testi kullanılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, tek bir fakültenin, 2022-2023 akademik yılında öğrenim gören hemşirelik bölümü öğrencileri ile yürütülmüştür. Araştırma sonuçları tüm hemşirelik öğrencilerine genellenemez.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yapılabilmesi için bir üniversitenin Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'ndan etik kurul onayı alınmıştır (Etik kurul karar no: 2022-SBB-0666, Tarih:30.12.2022). Çalışma öncesinde çalışmanın yapılacağı fakülteden kurum izni alınmıştır. Öğrencilere bilgilendirme yapılarak gönüllü katılımları sağlanmıştır.

BULGULAR ve TARTIŞMA

Araştırmaya katılan öğrencilerin %74.8'inin kadın, %70.5'inin 21 yaş ve üstüdür. Öğrencilerin %84.5'inin okudukları bölümü sevdikleri, %63.7'sinin değişim programına katılmak istediği belirlenmiştir. Öğrencilerin %78.8'inin gelir durumu orta, %75.9'nun çekirdek aile tipine sahip olduğu belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların Tanımlayıcı Özellikleri (n=278)

Sosyodemografik Özellikler	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yaş		
21≤	196	% 70.5
21>	82	% 29.5
Cinsiyet		
Kadın	208	% 74.8
Erkek	70	% 25.2
Medeni Durum		
Bekar	276	% 99.3
Evli	2	% 0.7
Çocuk Durumu		
Yok	277	% 99.6
Var	1	% 0.4
Çocuk Sayısı		
0	277	% 99.6
3	1	% 0.4
En Uzun Yaşanılan Yer		
İl/Büyükşehir	135	% 48.6
İlçe	91	% 32.7
Köy	52	% 18.7
Çalışma Durumu		
Hayır	257	% 92.4
Evet	21	% 7.6
Gelir Durumu		
Düşük	47	% 16.9

Orta	219	% 78.8
Yüksek	12	% 4.3
Aile Tipi		
Çekirdek Aile	211	% 75.9
Geniş Aile	59	% 21.2
Parçalanmış Aile	8	% 2.9
Kardeş Sayısı		
3≤	196	% 70.5
3>	82	% 29.5
Tablo 1. Katılımcıların Tanımlayıcı Özellikleri (n=278) (Devamı)		
Anne Eğitim Durumu		
İlkokul	140	% 50.3
Ortaokul	46	% 16.6
Lise	62	% 22.3
Önlisans	15	% 5.5
Lisans	7	% 2.5
Lisansüstü	8	% 2.8
Baba Eğitim Durumu		
İlkokul	70	% 25.1
Ortaokul	61	% 21.9
Lise	99	% 35.6
Önlisans	29	% 10.5
Lisans	15	% 5.5
Lisansüstü	4	% 1.4
Sınıf		
1. Sınıf	113	% 40.6
2.Sınıf	73	% 26.3
3.Sınıf	34	% 12.2
4.Sınıf	58	% 20.9
Bölümü Sevme Durumu		
Evet	235	% 84.5
Hayır	43	% 15.5

Yurt Dışında Akraba/Tanıdık Bulunma Durumu		
Var	181	% 65.1
Yok	97	% 34.9
Yabancı Dil		
Evet	130	% 46.8
Hayır	148	% 53.2
Değişim Programına Katılma İsteği		
Evet	177	% 63.7
Hayır	101	% 36.3
Akademik Başarı		
0.00-0.99	2	% 0.8
1.00-1.99	22	% 7.9
2.00-2.99	107	% 38.5
3.00-4.00	147	% 52.9
Kariyer Hedefi		
Evet	192	% 69.1
Hayır	22	% 7.9
Kararsız	64	% 23

Öğrencilerin BGYT, AG ve AÖ ölçeklerinden almış oldukları toplam puanlar, BGYTÖ'nün alt faktör ve AGÖ'nün alt boyutlarına ait puanlar Tablo 2'te gösterilmektedir. Buna göre, araştırma kapsamına alınan öğrencilerin beyin göçüne yönelik tutum ölçek puanlarının 56.98 ± 12.47 , akademik özyeterlik ölçeği puanı 19.89 ± 3.29 , akademik güdülenme ölçek puanlarının 64.22 ± 15.87 , ölçeğe ait kendini aşma faktörü toplam puanı 21.81 ± 5.92 , bilgiyi kullanma faktörü toplam puanı 2.88 ± 5.81 , keşif faktör toplam puanı 21.52 ± 5.3 olduğu saptanmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Hemşirelik Öğrencilerinde Beyin Göçüne Yönelik Tutum, Akademik Özyeterlik ve Akademik Güdülenme Ölçeği Puan Dağılımları (n=278)

	X±SS	Araştırmadan Elde edilen Min-Max puanlar	Ölçekten alınabilecek Min-Max puanlar
BGYTÖ Toplam	56.98±12.47	16.00-80.00	16.00-80.00
BGYTÖ İtici Faktörler	15.38±3.74	4.00-20.00	4.00-20.00
BGYTÖ Çekici Faktörler	41.60 ± 9.22	12.00-60.00	12.00-60.00
AÖÖ Toplam	19.89±3.29	10.00-28.00	7.00-28.00
AGÖ Toplam	64.22±15.87	24.00-100.00	20.00-100.00
AGÖ Kendini Aşma Alt Boyut	21.81±5.92	7.00-35.00	7.00-35.00

Tablo 2. Hemşirelik Öğrencilerinde Beyin Göçüne Yönelik Tutum, Akademik Özyeterlik ve Akademik Güdülenme Ölçeği Puan Dağılımları (n=278) (Devamı)

AGÖ Bilgiyi Kullanma Alt Boyut	20.88±5.81	6.00-30.00	6.00-30.00
AGÖ Keşif Alt Boyut	21.52±5.23	8.00-35.00	7.00-35.00

X: Ortalama; SS: Standart Sapma, Min: Minimum, Max: Maximum

Araştırma grubunun BGYTÖ, akademik özyeterlik ve akademik güdülenme ölçeği alt boyutları arasındaki korelasyon analizleri incelendiğinde, Kendini Aşma ile Keşif alt boyutları arasında yüksek düzey anlamlı ve pozitif ilişki ($r=0.867$ $p<0.001$), Kendini Aşma ile Bilgiyi Kullanma alt boyutları arasında yüksek düzey anlamlı ve pozitif ilişki ($r=0.795$, $p<0.001$), Kendini Aşma alt boyutu ile Akademik güdülenme düzeyleri arasında çok yüksek düzey anlamlı ve pozitif ilişki saptanmıştır ($r=0.951$ $p<0.001$). Beyin göçüne yönelik tutumları ile Keşif alt boyutu arasında çok düşük düzey anlamlı ve negatif ilişki ($r=-0.123$ $p=0.04$), beyin göçüne yönelik tutumları ile akademik özyeterlikleri arasında çok düşük düzey anlamlı ve pozitif ilişki saptanmıştır ($r=0.167$, $p=0.005$). Akademik güdülenme düzeyleri ile Keşif alt boyutu arasında çok yüksek düzey anlamlı ve pozitif ilişki ($r=0.936$ $p<0.001$), Akademik güdülenme düzeyleri ile Bilgiyi Kullanma alt boyutu arasında çok yüksek düzey anlamlı ve pozitif ilişki saptanmıştır ($r=0.918$ $p<0.001$). Buna göre hemşirelik öğrencilerinin akademik özyeterlik düzeyleri arttıkça beyin göçüne yönelik tutumlarının da arttığı belirlenmiştir (Tablo 3).

Tablo 3. Öğrencilerin Akademik Güdülenme Ölçeği, Akademik Özyeterlik Ölçeği ve Beyin Göçüne Yönelik Tutumları Ölçekleri Arasındaki Korelasyonlarının Karşılaştırılması (n=278)

	AGÖ Keşif	AGÖ Kullanma	Bilgiyi Kullanma	AGÖ Kendini Aşma	AGÖ Toplam	BGYTÖ Toplam	BGYTÖ Çekici Faktörler	BGYTÖ İtici Faktörler
Ölçekler								
AGÖ Kendini Aşma	r 0.867**							
BGYTÖ Toplam	r -0.123*	-0.066						
AGÖ Toplam	r 0.936**	0.918**	0.951**					
AGÖ Bilgiyi Kullanma	r 0,771**	1	0,795**	0,918**				
BGYTÖ Çekici Faktörler	r -0.114	-0.078	-0.082	-0.097	0.985**			
BGYTÖ İtici Faktörler	r -0.129*	-0.026	-0.127*	-0.100	0.904**	0.815**		
AÖÖ Toplam	r 0.111	0.056	0.109	0.098	0.167**	0.169**	0.139*	

** $p<0.001$

* $p<0.05$

Cinsiyet değişkenine göre ölçek puan ortalamaları karşılaştırıldığında; erkeklerin BGYTÖ ve AÖÖ puan ortalamalarının kadınlara göre, kadınların AGÖ puan ortalamalarının ise erkeklere göre anlamlı olarak yüksek olduğu belirlenmiştir. Bölümü sevme durumlarına göre ölçek puan ortalamaları karşılaştırıldığında; okuduğu bölümü sevmeyen öğrencilerin BGYTÖ puan ortalamalarının bölümü seven katılımcılara göre, okuduğu bölümü seven öğrencilerin AGÖ puan ortalamalarının bölümü sevmeyenlere göre anlamlı olarak yüksek olduğu belirlenmiştir. Öğrenci değişim programına katılmak isteyenlerin öğrencilerin BGYTÖ puan ortalamalarının değişim programına katılmak istemeyen öğrencilere göre anlamlı olarak yüksek olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin gelir durumlarına göre gelir durumu orta düzey olanların AGÖ puan ortalamaları, gelir durumu düşük olanlara göre anlamlı olarak yüksek olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin aile

tipine göre bakıldığında çekirdek aile tipinde olan öğrencilerin AGÖ puan ortalamaları parçalanmış ve geniş aile tipine sahip öğrencilere göre anlamlı olarak yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo 4).

Tablo 4. Hemşirelik Öğrencilerinin Sosyo-Demografik Özellikleri ile Beyin Göçüne Yönelik Tutum, Akademik Güdülenme ve Akademik Özyeterlik Puanlarının Karşılaştırılması

Sosyo-Demografik		BGYTÖ	AGÖ	AÖÖ
Özellikler (n=278)		$\bar{X}\pm SS$	$\bar{X}\pm SS$	$\bar{X}\pm SS$
Cinsiyet	Erkek (n=70)	60.50±13.68	58.55±16.59	20.57±3.4
	Kadın (n=208)	55.80±11.84	66.12±15.19	19.66±3.34
İstatistiksel Analiz		t=-2.757 p=0.006	t= 3.525 p<0.001	t=-2.007 p=0.046
Bölümü Sevme Durumu	Evet (n=235)	56.30±12.16	65.91±15.43	19.99±3.12
	Hayır (n=43)	60.69±13.20	54.97±15.19	19.32±4.09
İstatistiksel Analiz		t=-2.136 p=0.034	t=4.283 p<0.001	t=2.228 p=0.022
Öğrenci Değişim Programına Katılma İsteği	Evet (n=177)	58.98±11.08	64.95±15.53	19.87±3.42
	Hayır (n=101)	53.48±13.97	62.94±16.43	19.32±4.09
İstatistiksel Analiz		t=3.391 p<0.001	t=-0.147 p=0.883	t=1.018 p=0.310
Aile Tipi	Çekirdek Aile (n=212)	57.12±12.92	65.81±15.03	19.83±3.35
	Geniş Aile (n=59)	55.84±11.13	60.08±17.06	20.11±3.00
	Parçalanmış aile (n=7)	62.28±8.30	51.00±20.11	19.71±4.19
İstatistiksel Analiz		F=0.890 P=0.412	F=5.683 P=0.004	F=0.181 P=0.835
Gelir Durumu	Düşük (n=47)	60.40±11.24	58.40±17.00	19.93±3.77
	Orta (n=219)	56.52±12.66	65.71±15.22	19.90±3.09
	Yüksek (n=12)	52.08 ±11.46	59.83±18.19	19.50±4.85
İstatistiksel Analiz		F=2.882 P=0.058	F=4.705 P=0.01	F=0.090 P=0.914

F: ANOVA testi, t: Bağımsız örneklem t testi,

Son zamanlarda beyin göçünün en sık görüldüğü meslek grubu sağlık personelleridir (10, 11). Sağlıkta kalite ve verimliliğin artırılmasında geleceğin sağlıkçıları oluşturacak olan hemşirelik öğrencilerinin beyin göçüne yönelik tutumları önemli rol oynamaktadır (1). Klinikte gerçekleştirilen çalışmalarda hemşirelerin büyük kısmının yetersiz iş doyumuna sahip olduğu ve mesleklerini değiştirmek istedikleri dikkat çekmektedir. Kişinin davranışlarının devamlılığını belirleyen en önemli güç kaynağı güdülenmedir (13). Akademik güdülenmesi yüksek olan öğrenciler hedeflerini gerçekleştirmekte dolayısıyla akademik özyeterlik düzeyleri yüksek olmaktadır (19). Bu çalışmada; hemşirelik öğrencilerinin beyin göçüne yönelik tutumları ile akademik güdülenme ve özyeterlik düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmış, hemşirelik öğrencilerinin akademik özyeterlik düzeyleri arttıkça beyin göçüne yönelik tutumlarının da arttığı görülmüştür.

Çalışmamızdaki öğrencilerin beyin göçüne yönelik tutum ölçek puanlarının 56.98±12.47 olduğu bulunmuştur. Literatürde benzer çalışmalarda da beyin göçüne yönelik tutumun yüksek olduğu görülmüştür (1, 26, 27). Hemşire dışındaki sağlık çalışanlarının da dahil olduğu

çalışmalarda da aynı şekilde beyin göçüne yönelik tutumun yüksek olduğu tespit edilmiştir (28, 29). Çalışma da beyin göçüne yönelik tutumun erkeklerde kadınlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Literatürde çalışmamızla paralellik gösteren çalışmalar mevcuttur (27). Bunun sebebi kültürümüzde erkeklerin daha bağımsız olması ve risk almaya daha yatkın olmaları şeklinde yorumlanabilir. Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesindeki yükümlülükleri, bağlantıları ve sorumluluklarının göç kararlarını etkilediği düşünülmektedir. Erkek katılımcılar daha çok iş imkânı ve kariyer ilerlemesi arayışındadırlar. Bu da onların uluslararası alanda daha fazla fırsat arayışına girmelerine ve beyin göçüne yönelik daha olumlu bir tutum geliştirmelerine yol açabilir (1, 30). Çalışmamızda öğrenci değişim programına katılmak isteyen öğrencilerin beyin göçüne yönelik tutum ölçek puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Öğrenci değişim programları, yeni akademik fırsatlar, dil becerileri geliştirme ve kültürel açıdan zengin bir deneyim sunma potansiyeline sahiptir. Bu tür fırsatlar, katılımcıların kendilerini geliştirme ve uluslararası düzeyde yeni deneyimler edinme isteklerini yansıtabilir (32). Okudukları bölümü sevmeyen katılımcıların beyin göçüne yönelik tutum ölçeğinden almış oldukları puan ortalamalarının bölümü seven katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Çekirdek aile tipinde olan katılımcıların akademik güdülenme ölçeğinden almış oldukları puanlar, parçalanmış ve geniş aile tipine sahip katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Literatürde, bahsedilen değişkenler arasındaki ilişki ele alınmamıştır.

Çalışmamızda akademik güdülenme ölçek puanlarının 64.22 ± 15.87 olarak bulunmuştur, Kaplan ve Güngörmüşün 747 hemşirelik öğrencisi ile yapmış olduğu çalışmada da benzer sonuçlar (66.9 ± 12.3) bulunmuştur. Aynı çalışmadaki kadın katılımcıların akademik güdülenme düzeyinin erkeklerden fazla olması da çalışmamızla paralellik göstermektedir (33). Katılımcıların akademik güdülenme ölçeğinden almış oldukları puan ortalamalarının gelir durumuna göre dağılımı incelendiğinde, gelir düzeyi orta olan katılımcıların düşük olan katılımcılara göre puan ortalamalarının daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Literatür incelendiğinde ise gelir düzeyi yüksek olan katılımcıların orta ve düşük düzey gelir durumuna sahip olan katılımcılardan daha yüksek puan almış oldukları gözlemlenmektedir (17).

Çalışmamızda akademik özyeterlilik puanı 19.89 ± 3.29 olarak yüksek düzeyde bulunmuştur, akademik özyeterliliğin incelendiği diğer çalışmalara da çalışmamızla paralellik. Cinsiyet değişkenine göre ele aldığımızda Makhabbat ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada da erkeklerin özyeterlilik düzeyi kadınlardan daha yüksek bulunmuştur, literatürde farklılık gösteren çalışmalar da mevcuttur (19, 20). Toplumumuzda erkeklere uygulanan sosyal baskı sonucu genellikle daha yüksek akademik başarı ve güçlü olma beklentisi yüklenir. Bu beklenti, erkek katılımcıların daha rekabetçi tavır sergilemelerine ve akademik hedeflerine odaklanmalarına neden olabilir. Bazı durumlarda, erkek katılımcılar daha fazla fırsat ve kaynağa erişim sağlayabilirler. Bu fırsatlar, erkek katılımcıların akademik özyeterliliklerini artırabilirken, kadın katılımcıların özyeterliliklerini olumsuz etkilediği düşünülmektedir (34).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonucunda öğrencilerin beyin göçüne yönelik tutumlarının orta düzeyde olduğu ve akademik özyeterlilikleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmışken akademik güdülenme ile ilgili bir ilişki saptanmamıştır. Çalışmamızdaki veriler yalnızca bir üniversitenin hemşirelik bölümü öğrencilerinden elde edilmiştir. Bu durum çalışmamızın bir sınırlılığı olarak nitelendirilebilir. Bu sebeple daha büyük ve farklı örneklem gruplarında yapılacak literatüre daha fazla katkıda bulunacaktır. Öğrencilerin akademik motivasyonunu artırmak için dil eğitimi, öğrenci hareketliliği programı, eğitimler ve bilimsel etkinliklere katılımları önerilmektedir. Güdülenme düzeyleri düşük olan öğrenciler hem teorik hem de uygulamalı eğitimde desteklenmeli, öğrencilerle birebir ilgilenilerek öğrenme güçlükleri konusunda anlayışlı

olunmalıdır. Öğrencilere daha kaliteli mesleki ve akademik fırsatlar oluşturmak, ulusal ve uluslararası mesleki ağlar yaratmak, sağlık politikalarının geliştirilmesine yönelik stratejilerin hazırlanmasına olanak sağlamak, öğrencilerin beyin göçüne yönelik tutumlarını olumlu yönde etkileyecektir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yapılabilmesi için bir üniversitenin Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'ndan etik kurul onayı alınmıştır (Etik kurul karar no: 2022-SBB-0666, Tarih:30.12.2022). Çalışma öncesinde çalışmanın yapılacağı fakülteden kurum izni alınmıştır.

Çıkar Çatışması

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Finansal Destek

Herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

KAYNAKLAR

1. Turan FD. Hemşirelik dördüncü sınıf öğrencilerinin beyin göçüne yönelik tutumlarının yordayıcısı olarak kariyer karar verme ve kariyer karar verme yetkinlikleri. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. 2021; 10(4):828-841.
2. Tuzcu A ve Bademli K. Göçün psikososyal boyutu. Psikiyatride güncel yaklaşımlar. Current Approaches in Psychiatry. 2014; 6(1):56-66
3. Şahin M. Küresel kamusal bir mal (veya kötü) olarak göç. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2020; 30(2):353-366.
4. Solgun C ve Durat G. Göç ve ruh sağlığı. Journal of Human Rhythm. 2017; 3(3):137-144. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/johr/issue/31267/340426>
5. Günay E, Atılğan D ve Serin E. Dünya'da ve Türkiye'de göç yönetimi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 2017; 7(2):37-60. Retrieved from <http://iibfdergisi.ksu.edu.tr/tr/pub/issue/33603/372918>
6. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). Uluslararası Göç İstatistikleri. 2020. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Uluslararası-Goc-Istatistikleri-2020-37212>. Erişim tarihi:23.02.2024
7. Kadel M ve Bhandari M. Factors intended to brain drain among nurses working at private hospitals of Biratnagar, Nepal. Bıbechana. 2019; 16:213-220.
8. Tanrısevdi F, Durdu İ ve Tanrısevdi A. Beyin göçü mü? Journal of Travel and Tourism Research. 2019; (14):133-158. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tr/issue/57880/829528>
9. Kizito S, Mukunya D, Nakitende J, Nambasa S, Nampogo A., Kalyesubula R, et al. Career intentions of final year medical students in Uganda after graduating: the burden of brain drain. BMC Medical Education. 2015; 15(1):1-7.
10. Öncü E, Selvi H, Vayisoğlu S ve Ceyhan H. Hemşirelik öğrencilerinde Beyin Göçüne Yönelik Tutum Ölçeği geliştirilmesi: güvenilirlik ve geçerlik çalışması. Cukurova Medical Journal. 2018; 43(Suppl 1):207-215.
11. Aluttis C, Bishaw T ve Frank MW. The workforce for health in a globalized context—global shortages and international migration. Global health action. 2014; 7(1):23611.
12. Demiray A, İlaslan N ve Açıl A. Hemşirelik öğrencilerinin beyin göçüne yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. Journal of Human Sciences. 2020; 17(2):632-641.
13. Dohlman L, DiMeglio M, Hajj J ve Laudanski K. Global brain drain: how can the Maslow theory of motivation improve our understanding of physician migration?. International Journal of Environmental Research and Public Health. 2019;16(7):1182.
14. Mollahaliloğlu S, Çulha ÜA, Kosdak M ve Öncül HG. The migration preferences of newly graduated physicians in Turkey. Medical Journal of Islamic World Academy of Sciences. 2014; 109(1566), 1-7.
15. Çetinel MH ve Gürcüoğlu S. Pandemi döneminde üniversite öğrencilerinin akademik motivasyon düzeylerinin incelenmesi. Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi. 2022; 9(1):1-14.
16. Özgenel M ve Deniz A. Öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum ile akademik güdülenme ve akademik öz yeterlik arasındaki ilişki: Öğretmen adayları üzerine bir inceleme. Üniversite Araştırmaları Dergisi. 2020; 3(3):131-146.

17. Aktaş H. akademik güdülenme ile akademik özyeterlik arasındaki ilişki: ilahiyat fakültesi öğrencileri üzerine ampirik bir araştırma. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*. 2017; 6(3).
18. Cengiz Z, Gürdap Z, Karaca E ve Acun M. Hemşirelik öğrencilerinin öz yeterlilikleri ile mesleki güdülenmeleri arasındaki ilişki. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*. 2021; 8(1):12-20.
19. Taş B, Güngörmüş Z ve Güngörmüş M. Investigation of the effect of academic motivation and academic self-efficacy on academic achievement in dentistry students: an analytical survey. *Türkiye Klinikleri Tıp Etiği-Hukuku Tarihi Dergisi*. 2020; 28(2):233-240.
20. Makhabbat A, Çoklar AN ve Gündüz Ş. Eğitim araştırmasına yönelik tutum ile akademik güdülenme ve akademik özyeterlik arasındaki ilişki. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2018; 19(1):786-801.
21. Kansu AF ve Sayar GH. Öz yeterlik, yaşam anlamı ve yaşam bağlılığı kavramları üzerine bir inceleme. *Üsküdar Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi Etkileşim*. 2018; (1):78-89.
22. Atılgan M ve Güngörmüş Z. Gündüz ve gece eğitim öğrencilerinin akademik erteleme davranışları ile akademik özyeterlik ve akademik güdülenme, arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Atlas Journal*. 2018; 4(15):1771-1783.
23. Yılmaz M, Gürçay D ve Ekici G. Akademik özyeterlik ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2007; 33(33):253-259.
24. Jerusalem M ve Schwarzer R. Fragebogen zur Erfassung von "Selbstwirksamkeit. Skalen zur Befindlichkeit und Persönlichkeit In R. Schwarzer (Hrsg.). (Forschungsbericht No. 5). Berlin: Freie Universitaet, Institut fuer Psychologie. 1981.
25. Bozanoğlu İ. Akademik güdülenme ölçeği: Geliştirmesi, geçerliği, güvenilirliği. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*. 2004; 37(2):83-98.
26. Seven A ve Adadioğlu Ö. Nursing students' attitudes towards brain drain in Turkey: A cross-sectional study. *Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences*. 2022; 14(1):179-84.
27. Tosunöz İK ve Nazik E. Hemşirelik öğrencilerinin kariyer geleceği algıları ve göçe yönelik tutumları: Kesitsel çok merkezli bir çalışma. *Uygulamada Hemşirelik Eğitimi*. 2022; 63:103413.
28. Filiz M, Karagöz MB ve Karagöz N. Tıp fakültesi öğrencilerinin beyin göçüne yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*. 2022; 14(27):679-692.
29. Najib M, Abdullah S, Narresh S ve Juni MH. Brain-drain phenomenon among healthcare workers. *International Journal of Public Health and Clinical Sciences*. 2019; 6(3):90-103.
30. Erikli S. Çalışma yaşamında toplumsal cinsiyet ayrımcılığının görünümü. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2020; 2(1):39-60.
31. Turgut AŞ. Türkiye'deki gelir eşitsizliğinin toplumsal cinsiyet, kadının istihdamı ve kadın yoksulluğu açısından değerlendirilmesi. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2019; 2(38):315-329.
32. Açıkgöz E, Çatıkoğlu E, Hephep G ve Karaca Ö. Erasmus programına katılan öğrencilerin yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri: Karabük üniversitesi örneği. *Journal of Humanities and Tourism Research*. 2020; 10(1):161-181.
33. Kaplan M ve Güngörmüş Z. Hemşirelik öğrencilerinde akademik erteleme davranışı: Akademik güdülenme, akademik özyeterlik ve akademik yüklenme stillerinin rolü. *Anatolian Journal of Health Research*. 2022; 3(2):53-59.
34. Sula AN ve Kumcağız H. Ergenlerin akademik erteleme davranışları, akademik öz yeterlik inançları ve mükemmeliyetçilik. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2020; 35(2):375-386.